

VRTCI OBČINE ŽALEC
Tomšičeva 5
Enota Žalec I
Aškerčeva 7
Oddelek: 5-6 let
Mentorica: Irena Solar

KAKO SO SE OBLAČILI NAŠE BABICE IN DEDKI
Oblačilna kultura v Žalcu sredi 20. stoletja

Žalec, april 2006
ped.

Irena Solar, uni. dip.

KAZALO

- I. UVOD
 - II. MODA DRUGE POLOVICE 20. STOLETJA (1940 – 1960)
 - III. OBLAČILNI VIDEZ NAŠEGA KRAJA
 - IV. KO SPREGOVORIJO OBLAČILA IZ BABIČINE SKRINJE...
 - V. AKTIVNOSTI, KI SO SE NAČRTNO RAZVIJALE V PROCESU RAZISKOVANJA
 - VI. DOSEŽENI CILJI
 - VII. NAMEN RAZISKAVE IN OPREDELITEV PROBLEMA
 - 1. Osnovna raziskovalna metoda
 - 2. Osnovna množica in vzorec
 - 3. Spremenljivke
 - 4. Zbiranje podatkov
 - 5. Postopek obdelave podatkov
 - VIII. REZULTATI IN INTERPRETACIJA
 - IX. ZAKLJUČEK
- PRILOGE IN LITERATURA

I. UVOD

Človek je del družbenega okolja, v katerem raste, živi in deluje. Da bi lahko otroci sodelovali z okoljem, vplivali nanj in ga pozneje aktivno spreminjali, morajo postopoma spoznati bližnje družbeno okolje (vsakdanje življenje ljudi, družinsko življenje, delovna okolja, kulturno življenje, itn.) in hkrati dobivati vpogled v širšo družbo. Otroci spoznajo svoj domači kraj in se seznanijo s tem, kako so ljudje tod živeli v prejšnjih časih, hkrati pa se postopoma seznanjajo z zgodovinskimi spremembami v širši družbi in svetu (Kurikulum za vrtce, 1999).

II. MODA DRUGE POLOVICE 20. STOLETJA (1940 – 1960)

Po drugi svetovni vojni je pomanjkanje tekstila narekovalo preproste kroje oblačil, odpoved okraskom in eleganci. Ker obleka pomeni zaščito telesa pred zunanjimi vplivi, je sprva zadovoljevala le to funkcijo. Kmalu pa so se na trgu oblačil pojavili novi modni oblikovalci (Dior 1947), ki so predstavili novi slog, t.i. »NEW LOOK« oblačila.

V 50-ih letih so redke konfekcijske tovarne prevzele vloge posrednika med visoko modo in uporabniki. Življenjske razmere so se izboljševale, zato so se ljudje v oblačenju spet začeli zgledovati po visoki modi.

Zmeraj večja pozornost je začela veljati širšim slojem, predvsem mladini, ki pa je še danes, zaradi samostojnosti, bolj kot nekoč podrejena modi. V 50-ih letih je na modo vplival iz Amerike prinešeni slog najstnikov z mladostno nezahtevno modo, v oblačilih iz žameta, pletenine, predvsem pa jeansa in tudi usnja. Močan vpliv na modo so imeli tudi filmski zvezdniki (James Dean).

III. OBLAČILNI VIDEZ NAŠEGA KRAJA

Pisnih virov, iz katerih bi lahko črpali dokumentirane zapise o oblačilih tistega časa, nisem zasledila. V Savinjskem zborniku (št. V/1983) so na nekaj straneh zapisane značilnosti oblačil, ki so veljale za celotno Savinjsko dolino. Tako kot drugod, tudi za Žalec in njegovo okolico velja ugotovitev, da obleka posameznika izpričuje poleg osnovnih oblačilnih namenov tudi družbeno pripadnost, gmotno stanje, itn.

V naši raziskovalni nalogi smo želeli podrobneje spoznati prav oblačila naših dedkov in babic, pradedkov in prababic v času njihovega otroštva oziroma mladosti. V ta namen smo izvedli nekaj aktivnosti v vrtcu, po različnih medijih iskali podatke, širili predstave o oblačilih ob opazovanju starih fotografij, se pogovarjali s šiviljo in med stare starše in prastarše razdelili anketo, da bi naša nova spoznanja podprli z rezultati ankete.

IV. KO SPREGOVORIJO OBLAČILA IZ BABIČINE SKRINJE...

Nekako tako sem otrokom pripovedovala zgodbo oblačilih moje babice. Glede na to, da je bilo otrokom »govorica« oblačil zelo zanimiva, so si želeli izvedeti še več značilnosti o oblačilni kulturi pred 50-imi in več leti. V ta namen smo najprej začeli zbirati stare fotografije. Otroci so jih nosili iz skrbno sortiranih zbirk starih staršev in drugih sorodnikov,

sama pa sem poiskala še dodatna gradiva na domoznanskem oddelku študijske knjižnice Celje, kjer mi je pomoč pri zbiranju gradiva ponudila tudi ga. Tatjana Kač.

Ob posameznih fotografijah so se otroci nasmejali, ob nekaterih pa tudi zresnili ali celo osupnili. Enotni pa so si bili v mnenju, da so tudi včasih bili ljudje oblečeni lepo.

V. AKTIVNOSTI, KI SO SE NAČRTNO RAZVIJALE V PROCESU RAZISKOVANJA

Ker smo želeli izvedeti čim več značilnosti za oblačila v drugi polovici 20. stoletja, smo v vrtec povabili aktivno šiviljo tistega časa, ga. Cilko G. Prijazno nam je ponudila svoje dobro poznavanje oblačilne kulture Žalca s svojo okolico, saj iz tistega časa pomni svoje prve šiviljske začetke. Svoje poznavanje je dodatno popestrila tudi z značilnostmi obutve, saj je bil njen oče čevljar. Od povabila do uresničitve srečanja je minilo dva tedna in otroci so jo resnično težko pričakali. Seveda smo v tem času vsak dan eno aktivnost posvetili raziskovanju oblačilne kulture:

- ❖ Oblačila nekoč in danes (zgodba »stara ruta pripoveduje«);
- ❖ Dogovor o zbiranju starih fotografij – popis in dogovor za način shranjevanja ter namen le-tega;
- ❖ Zbiranje oblačil iz mladosti starih staršev otrok;
- ❖ Risanje oblačil po opazovanju;
- ❖ Raziskovanje funkcionalnosti oblačil;
- ❖ Sortiranje fotografij oblačil po namenu uporabe;
- ❖ Iščemo podrobnosti in razlike ob primerjanju fotografij s starimi oblačili;
- ❖ Modna revija – kreiranje in nošnja po vzoru oblačil s starih fotografij;
- ❖ Obisk šivilje ga. Cilke G.: kakšna je bila oblačilna kultura v 50-ih do 60-ih letih v Žalcu, kdo je šival, kakšni so bili materiali, kakšne so bile možnosti nakupa...;
- ❖ Sestavimo anketni vprašalnik na osnovi pridobljenih spoznanj.

Pogovor s šiviljo je trajal kar uro in pol. Otroci so jo lahko vprašali vse, kar jih je zanimalo, želeli so slišati njene komentarje o oblačilih z zbranih fotografij. Iz vsega povedanega bom zapisala le nekatere značilnosti, ki odsevajo vrste oblačil in odnos do le-teh, povezanost prazničnih obdarovanj in oblačilne kulture:

- ❖ Imeli smo bolj malo oblačil: boljše smo čuvali za šolo in k maši, za vsak dan smo imeli bolj navadna oblačila, za dekleta je bil doma obvezen predpasnik.
- ❖ Običajno so nam obleke šivale šivilje, fantom in moškimi pa krojači obleke, hlače in suknjiče. Moj oče je bil čevljar, in nam je otrokom pa tudi vsem ostalim izdeloval čevlje in škornje.
- ❖ Pozimi so vsi rokodelci delali na kmetijah – tako so otroci za pomlad dobili nova oblačila. Kdor je imel denar je lahko kupil veliko blaga in so vsi otroci dobili nova oblačila, sicer smo jih nosili drug za drugim.
- ❖ Tudi spodnje hlače so iz platna šivale šivilje.
- ❖ Otroci smo se zelo veselili Miklavža – le ta je nosil zimske obleke, prav tako pa tudi velikonočnega zajčka, ki je prinesel obleke za tople dni.
- ❖ Predvsem pa smo znali bolj paziti svojo obleko.

- ❖ Dolgih hlač deklice nismo nosile. Obleke so bile iz preprostih materialov, brez rokavov za poletje, v hladnejših dneh pa smo pod obleko nosili srajčke, čez pa še pleteno jopico z gumbi. Hlačne nogavice so pletle pletilje.
- ❖ Fantje in dečki so nosili hlače in srajce, poleti pa dečki kratke hlače, t.i. »spilhose« in srajce s kratkimi rokavi. Pozimi je bila obvezna moška oprema tudi klobuk in zimski suknjič, imenovan »ibarok«.
- ❖ V tistih časih so bile moderne že tudi plasiranke in za mlada dekleta so prihajal v modo kostimi.

Šivilja nam je tudi predstavila kroj za srajčko tistega časa in obleko. Čeprav so sprva kroji dajali videz nezanimivih, različno izrezanih kosov papirja, smo ob polaganju le-teh na podlago dobili konkretno predstavo o izgledu oblačila.

Na osnovi do sedaj izpeljanih aktivnosti smo se odločili še za izvedbo modne revije. Nekaj oblek smo dobili, nekatere pa smo le nakazali z različnimi barvnimi kosi blaga. Otroci so pripravili sceno, zanimiv komentar, predvsem pa so v sami dejavnosti sproščeno sodelovali. Izkušenj za ustvarjalnost so pridobili dovolj skozi vse dotedanje dejavnosti.

VI. DOSEŽENI CILJI

- a. Otroci so si pridobili nova spoznanja v oblikovanju osnov za dojetanje zgodovinskih sprememb,
- b. Ugotovili so, da se navade in značilnosti ožjega in širšega okolja spreminjajo,
- c. Seznanili so se s paleto različnih oblačil, ki so bili odraz kulture življenja v našem kraju pred 50-imi leti,
- d. Spoznali so nekaj običajev v zvezi z oblačilno kulturo,
- e. Seznanili so se z različnimi načini komuniciranja, možnostmi prenosa informacij in iskanja informacij z različnimi mediji.

VII. NAMEN RAZISKAVE IN OPREDELITEV PROBLEMA

Predmet raziskovanja je oblačilna kultura v Žalcu v drugi polovici 20. stoletja. V ospredje bomo postavili vrste oblačil, ponudbo in povpraševanje ter primerjavo oziroma razlike z oblačili današnjega časa.

VII./1. Osnovna raziskovalna metoda

Uporabljena je deskriptivna – opisna in kavzalna, neeksperimentalna metoda.

VII./2. Osnovna množica in vzorec

Vzorec je priložnosten in ga predstavljajo občani Žalca z okolico v starosti od 50 let navzgor. Osnovna množica je hipotetična in jo sestavljajo vsi državljani na območju Slovenije, ki so podobni temu vzorcu.

VII./3. Spremenljivke

Neodvisne: starost.

Odvisne:

- poznavanje ločevanja oblačil,
- poznavanje možnosti nakupa oblačil,
- poznavanje značilnosti ženskih oblačil,
- poznavanje značilnosti moških oblačil,
- poznavanje značilnosti otroških oblačil,
- mnenje o obutvi takratnega časa,
- mnenje o prepoznavanju razlik med takratno in današnjo kulturo oblačenja.

VII./4. Zbiranje podatkov

Pri raziskavi sem uporabila anketni vprašalnik kot osnovno raziskovalno tehniko zbiranja podatkov. Anketirala sem stare in prastare starše otrok ali druge sorodnike iz štirih najstarejših oddelkov v vrtcu na Aškerčevi 7 v Žalcu (Enota I.).

Skupno sem oddala 75 anketnih vprašalnikov in po roku treh (3) dni dobila vrnjenih in pravilno izpolnjenih 57 anketnih vprašalnikov ali 76,0 %.

VII./5. Postopek obdelave podatkov

Iz dobljenih podatkov vrnjenih anket sem izračunala odstotne frekvence in dobljene rezultate opremila s komentarji.

VIII. REZULTATI IN INTERPRETACIJA

1. KAKO JE BILA ZAGOTOVLJENA POTREBA PO OBLEKI? (**OBKROŽITE ČRKO PRED USTREZNIM ODGOVOROM ALI OPIŠITE POD DRUGO**).

A) BILO JE JE DOVOLJ LE ZA PREMOŽNEJŠE.	9 ali 16 %
B) BILO JE JE DOVOLJ ZA VSE, NE GLEDE NA SOCIALNI STAN.	10 ali 17,5 %
C) NI BILO USTREZNE PONUDBE.	28 ali 49 %
D) DRUGO	10 ali 17,5 %

Največ anketirancev meni, da ni bilo ustrezne ponudbe oblačil. Povsem enako število anketirancev (po 10 ali 17,5 %) pa jih je mnenja, da je bilo oblačil dovolj za vse, ne glede na socialni status in da so otroci nosili obleke drug za drugim. Najmanj anketirancev je tistih (16 %), ki menijo, je bila potreba za obleke zagotovljena le za tiste, ki so bili premožni.

2. **ALI STE OBLAČILA LOČEVALI NA:**

A) VSAKODNEVNA	49 ali 85,9 %
B) NEDELJSKA	49 ali 85,9 %
C) NISMO JIH LOČEVALI	9 ali 14,1 %
D) DRUGO	

Kar 49 anketirancev se spominja ločevanja oblačil na boljša in slabša oziroma delovna in praznična. Le 9 ali 14,1 % anketirancev pa trdi, da oblačil niso ločevali.

3. **KJE SO VAŠI STARŠI LAHKO KUPILI OBLAČILA?**

A) V TRGOVINI	5 ali 8,7 %
B) PO PREDHODNEM NAROČILU PRI KROJAČU ALI ŠIVILJI	13 ali 22,8 %
C) SAMI SO ŠIVALI DOMA	27 ali 47,4 %
D) DRUGO	12 ali 21,1 %

Največ anketirancev, kar 47,4 % jih je odgovorilo, da so starši sami šivali doma. Sledijo jim tisti (22,8 %), ki se spominjajo naročil pri krojaču in šivilji. In še to le takrat, ko je šlo za posebne priložnosti (prazniki, sprejemanje zakramentov). 21,1 % anketirancev meni, da so v družini oblačila ponosili drug za drugim, le 8,7 % vprašanih pa trdi, da so starši kupovali oblačila v trgovinah.

4. KAKŠNA SO BILA OBIČAJNA IN PREPOZNAVNA ŽENSKA OBLAČILA?

Za najbolj prepoznavna ženska oblačilo je 51 vprašanih (89,5 %) napisalo: dolgo nabrano krilo, bluza, spodnje krilo ali »unterco«, različni predpasniki in ruta. Za boljše priložnosti pa obleka ali kostum in tudi že klobuk. 6 anketirancev ali 10,5 % pa jih meni, da so bili najbolj prepoznavna nabrana krila, predpasniki in rute.

5. KAKŠNA SO BILA OBIČAJNA MOŠKA OBLAČILA?

52 vprašanih ali 91 % jih meni, da so bila najbolj običajna moška oblačila: dolge hlače ravnega kroja s pasom ali naramnicami, suknjiči in ob nedeljah še klobuk. Čez teden pa so moški običajno nosili »kleterce« in »pumperice«. Le 5 anketiranih ali 9 % jih meni, da so moški bili najbolj prepoznavni v oblekah, sešitih pri krojaču in površnikih, t.i. »ibarokih«.

6. KATERA OBLAČILA SO NAJPOGOSTEJE NOSILI OTROCI?

Večina vprašanih (91 %) meni, da so bila oblačila za deklice najbolj prepoznavna v krilih, bluzicah z volančki ter doma pletenih »štramplih«. Dečki pa so nosili hlače z naramnicami, srajce in doma pletene jopice. Le 9 % anketirancev meni, da so otroci do 1. leta starosti vsi nosili obleke, šele nato pa so oblačila ločili na dekliska (obleke) in deška (hlače).

7. KAKŠNA OBUTEV JE BILA NAJPOGOSTEJE V RABI?

49 anketirancev ali 86 % meni, da je bila najpogostejša obutev: enostavni visoki in nizki čevlji, ki so jih od leta 1945 do 1950 izdelovali le čevljarji. V tem času so otroci veliko nosili gumijaste škornje in cokle. 8 anketirancev ali 14 % pa meni, da so bili pozimi obuti v težke »gojzerje«, izdelane pri čevljarju, poleti pa so bili večinoma bosí ali v coklah.

8. KAKO PREPOZNAVATE RAZLIKO MED TAKRATNO IN DANAŠNJO KULTURO OBLAČENJA? (OBKROŽITE VEČ ODGOVOROV ALI OPIŠITE)

A) V MATERIALIH,	52 ali 91 %
B) V KROJIH,	52 ali 91 %
C) V NAČINU ŠIVANJA,	5 ali 9 %
D) V UPORABNOSTI,	5 ali 9 %
E) V MOŽNOSTIH IZBIRE,	52 ali 91 %
F) V CENAH,	5 ali 9 %
G) V DOSTOPNOSTI,	52 ali 91 %
H) DRUGO	3 ali 5 %

Anketiranci so v 91 % odgovorili, da so opazne razlike v materialih, krojih, možnostih izbire in dostopnosti. Le 9 % anketirancev meni, da je danes vse preveč poudarka na jeansu in trenirkah, ne loči se več prazničnih in vsakodnevnih oblačil, visoko modo si lahko privoščijo le redki. Poleg tega so dodatno še trije anketiranci izrazili tudi nostalgijo po starih oblačilih, kajti menijo, da je bilo pred več kot 50-imi leti vse bolj skromno, a vendar prijetno in udobno.

IX. ZAKLJUČEK

Rezultati ankete so potrdili naša spoznanja o značilnostih oblačilne kulture v drugi polovici 20. stoletja v Žalcu. Raziskovanje tega področja je bilo tako za otroke kot oba odrasla v skupini zelo raznoliko, zanimivo in velikokrat tudi zabavno. Vsekakor pa se ni zaključilo z zapisom raziskovalne naloge. V naši igralnici je ostal oblačilni kotiček za ustvarjanje oblačil in prirejanje modnih revij. Iz oblačilne kulture izpred več kot 50 let v našem kraju se je razširil na oblačilno kulturo krajev izven naših meja.

PRILOGE:

- ❖ Otroške risbe oblačil.
- ❖ Fotokopije oblačil iz revij.
- ❖ Skenirane fotografije starih oblačil.

LITERATURA:

1. Fashion Source looks the 1950s. (1997). Thames and Hudson.
2. Kurikulum za vrtce. (1999). Ljubljana: MZŠŠ.
3. Marta, Ditz. (1998). Oblačilni videz skozi stoletja. Ljubljana: MZŠŠ.
4. Naša žena. (1951). Št. 11-12.
5. Naša žena. (1954). Št. 5.
6. Savinjski zbornik. (1983). Št. V. Žalec. Kulturna skupnost.

USTNI VIR:

ga. Cilka Gačnik.

SPOŠTOVANI!

Z OTROKI V VRTCU RAZISKUJEMO, KAKŠNA JE BILA OBLAČILNA KULTURA V ŽALCU V 50. LETIH PREJŠNJEGA STOLETJA. V TA NAMEN SMO SESTAVILI PREPROSTO ANKETO ZA STARE STARŠE (babice, dedki, prababice, pradedki, starejše tete. . .). PROSIMO VAS, DA JO IZPOLNITE DO PONEDELJKA: 20. 03. 2006 IN JO ODDATE V ŠKATLO (v garderobi), Z NAPISOM » ANKETA ».

HVALA ZA VAŠO POMOČ IN SODELOVANJE!

S SPOŠTOVANJEM, Irena Solar, uni. dip. ped.

ANKETA

1. KAKO JE BILA ZAGOTOVLJENA POTREBA PO OBLEKI? (OBKROŽITE ČRKO PRED USTREZNIM ODGOVOROM ALI OPIŠITE POD DRUGO).

A) BILO JE JE DOVOLJ LE ZA PREMOŽNEJŠE.

B) BILO JE JE DOVOLJ ZA VSE, NE GLEDE NA SOCIALNI STAN.

C) NI BILO USTREZNE PONUDBE.

D) DRUGO

.....

.....

.....

2. ALI STE OBLAČILA LOČEVALI NA:

A) VSAKODNEVNA

B) NEDELJSKA

C) NISMO JIH LOČEVALI

D) DRUGO

.....

.....

3. KJE SO VAŠI STARŠI LAHKO KUPILI OBLAČILA?

A) V TRGOVINI

B) PO PREDHODNEM NAROČILU PRI KROJAČU ALI ŠIVILJI

C) SAMI SO ŠIVALI DOMA

D) DRUGO

.....

.....

.....

4. KAKŠNA SO BILA OBIČAJNA IN PREPOZNAVNA ŽENSKA OBLAČILA?

OPIŠITE.....

5. KAKŠNA SO BILA OBIČAJNA MOŠKA OBLAČILA?

OPIŠITE.....

6. KATERA OBLAČILA SO NAJPOGOSTEJE NOSILI OTROCI?

OPIŠITE

7. KAKŠNA OBUTEV JE BILA NAJPOGOSTEJE V RABI?

OPIŠITE

8. KAKO PREPOZNAVATE RAZLIKO MED TAKRATNO IN DANAŠNJO KULTURO OBLAČENJA? (OBKROŽITE VEČ ODGOVOROV ALI OPIŠITE)

A) V MATERIALIH,

B) V KROJIH,

C) V NAČINU ŠIVANJA,

D) V UPORABNOSTI,

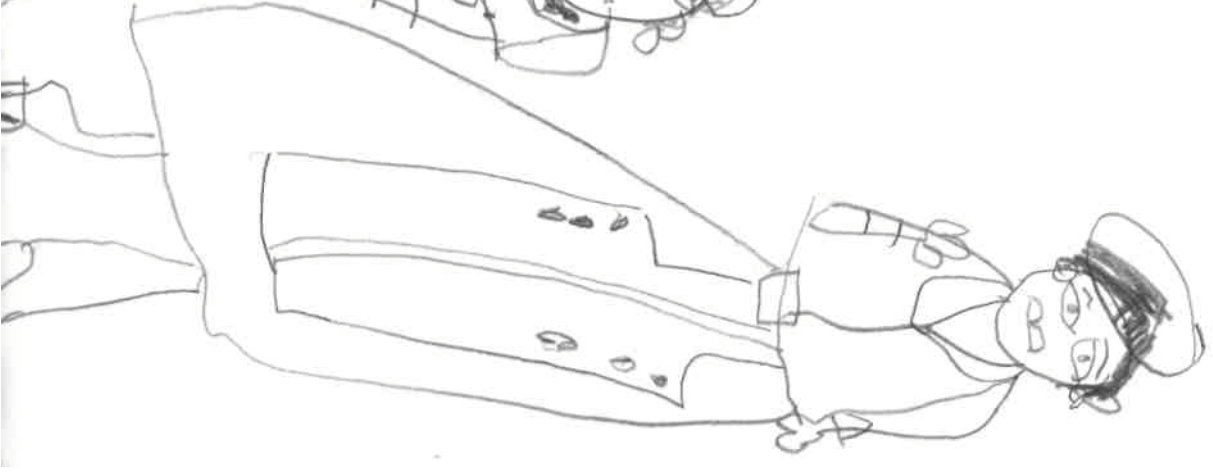
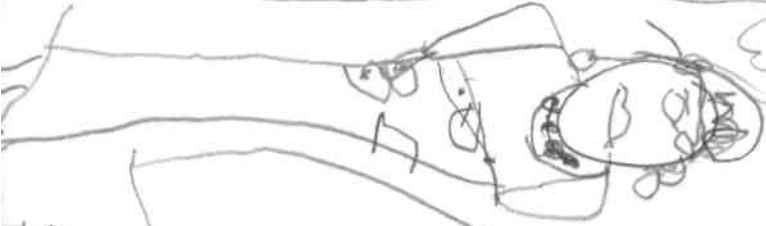
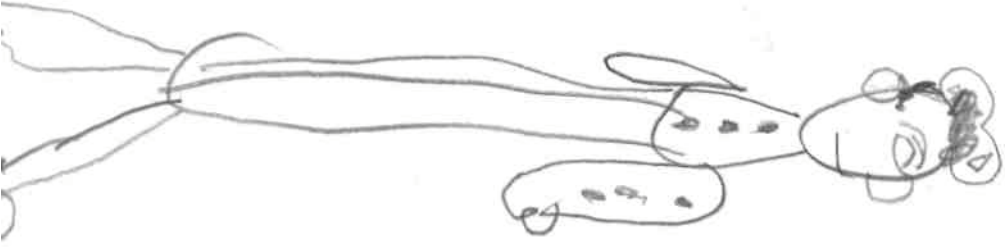
E) V MOŽNOSTIH IZBIRE,

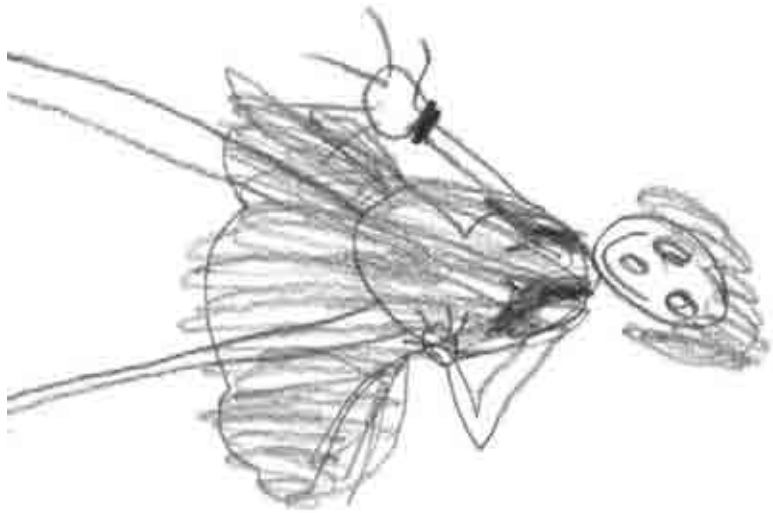
F) V CENAH,

G) V DOSTOPNOSTI,

H) DRUGO.....

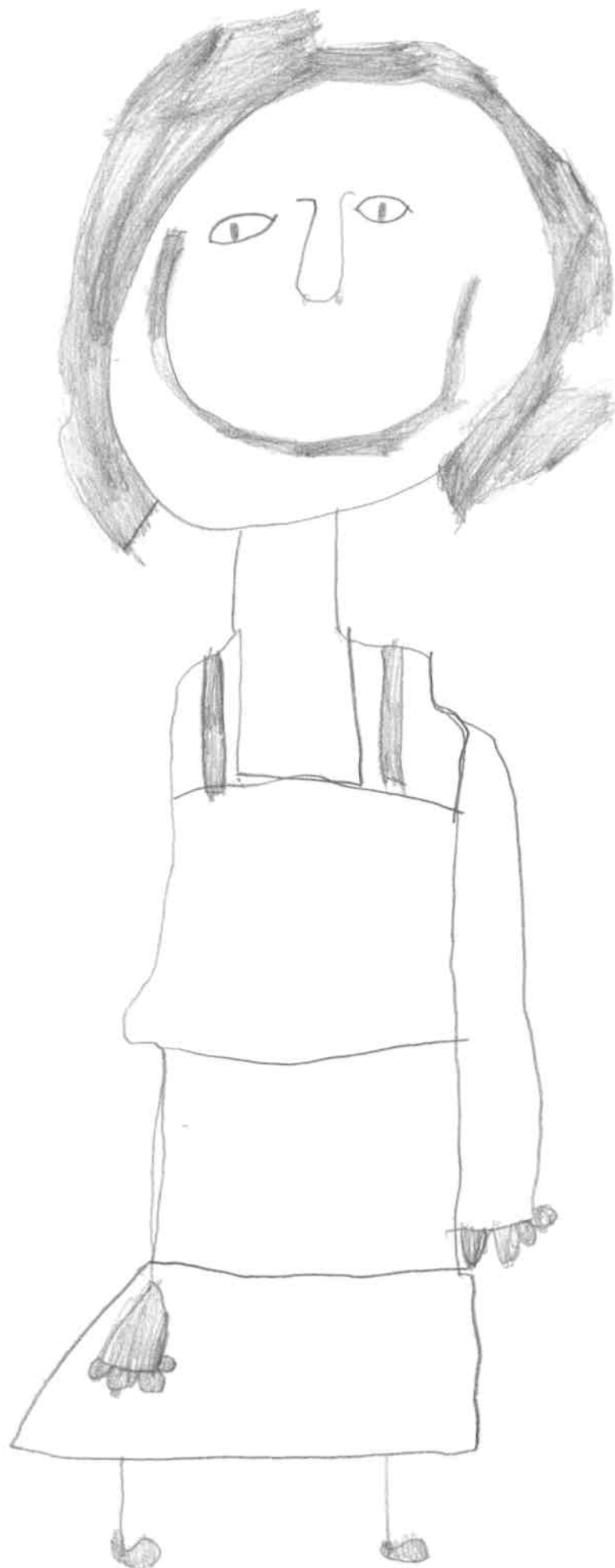
HVALA!

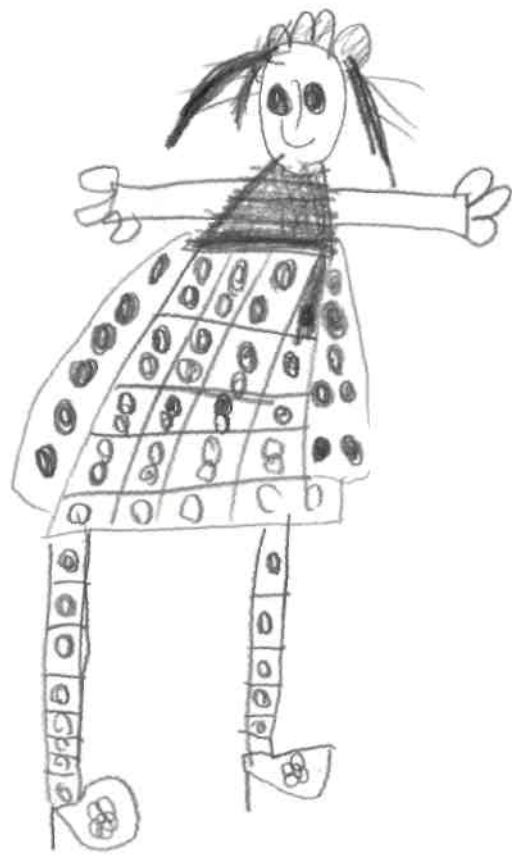

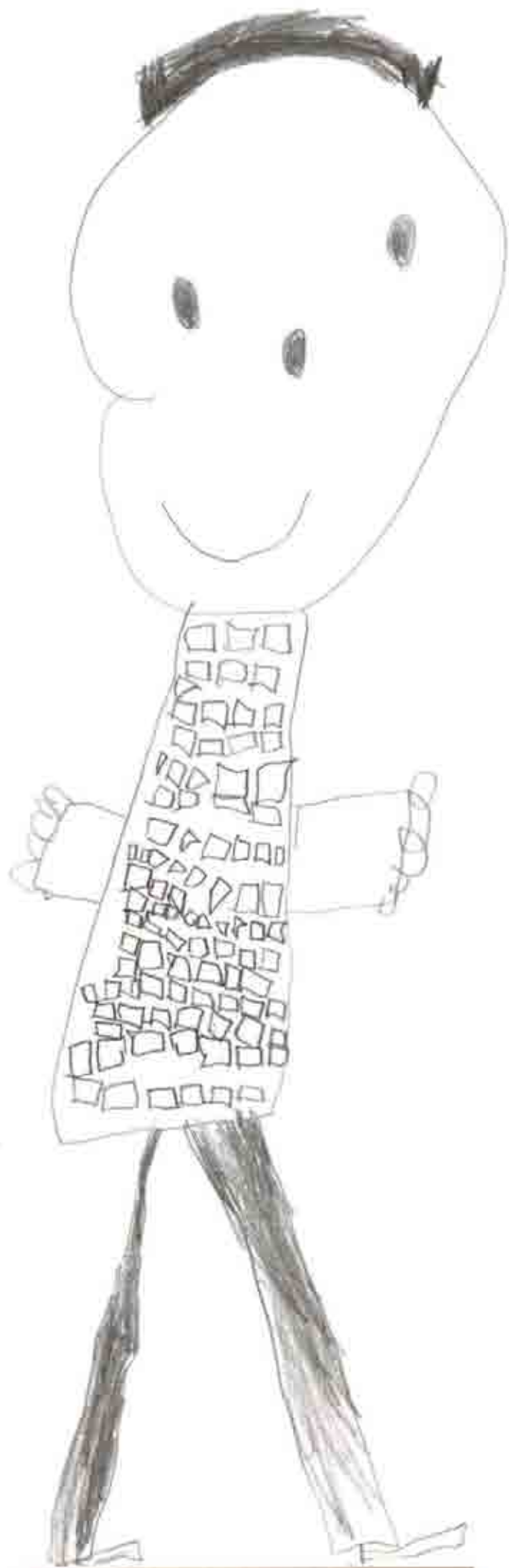

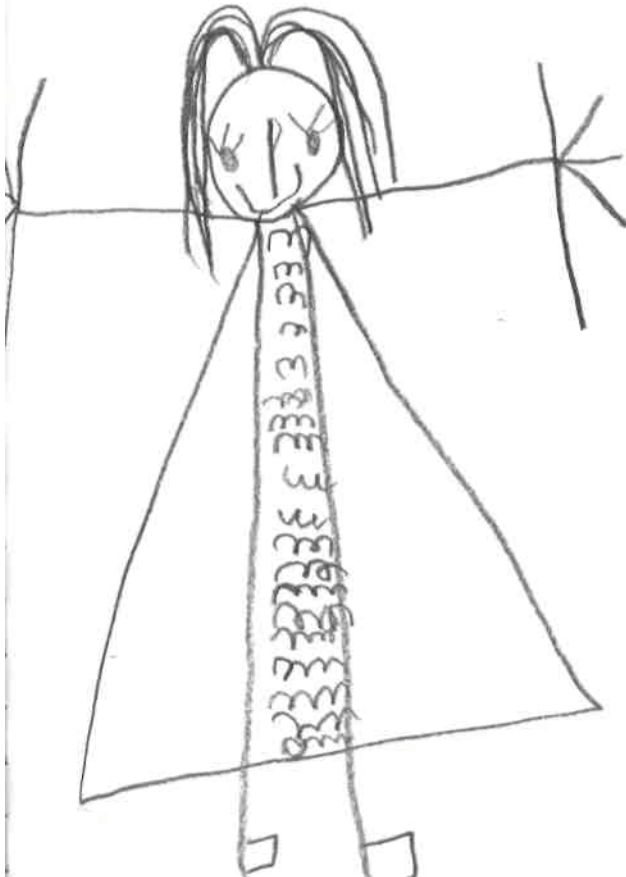
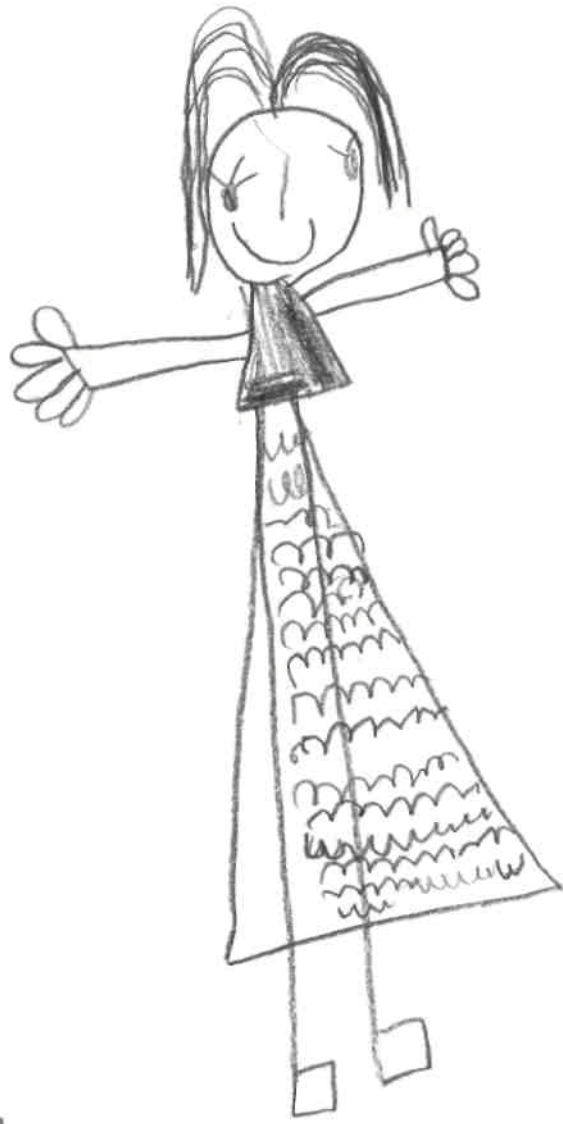

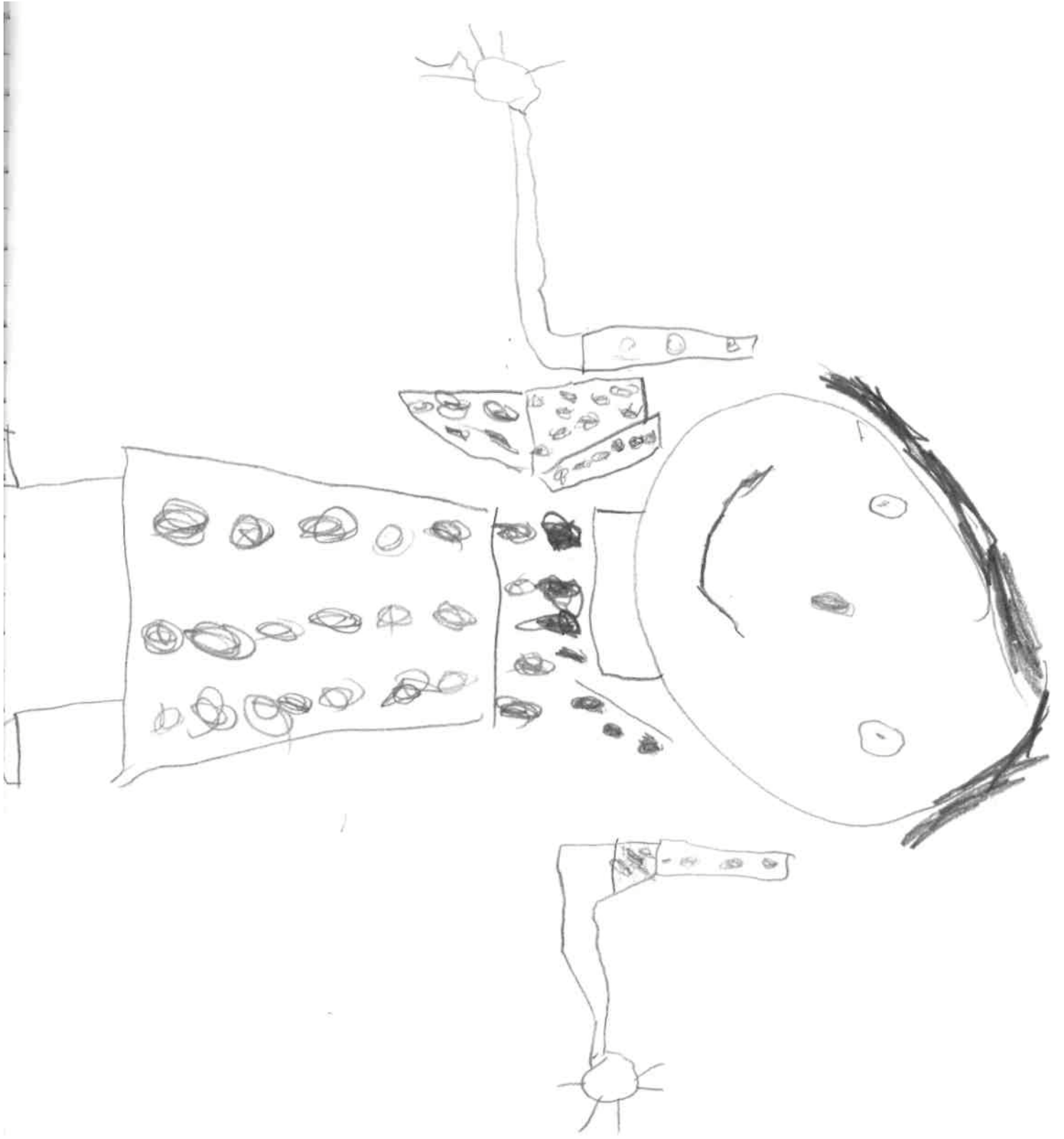

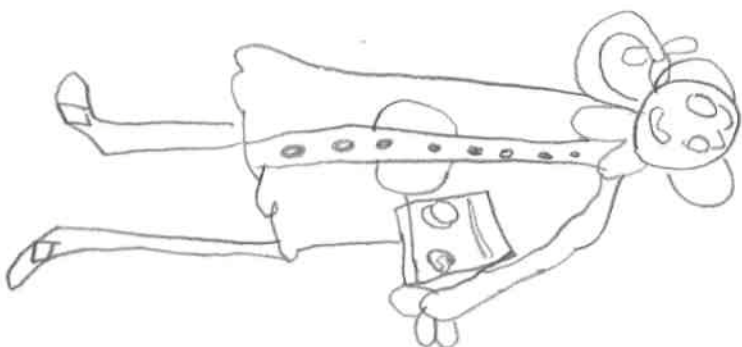
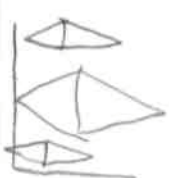
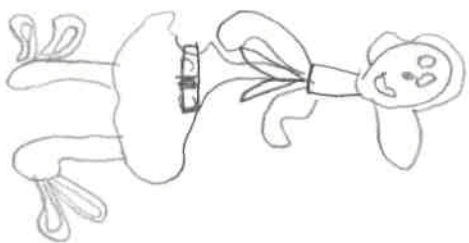

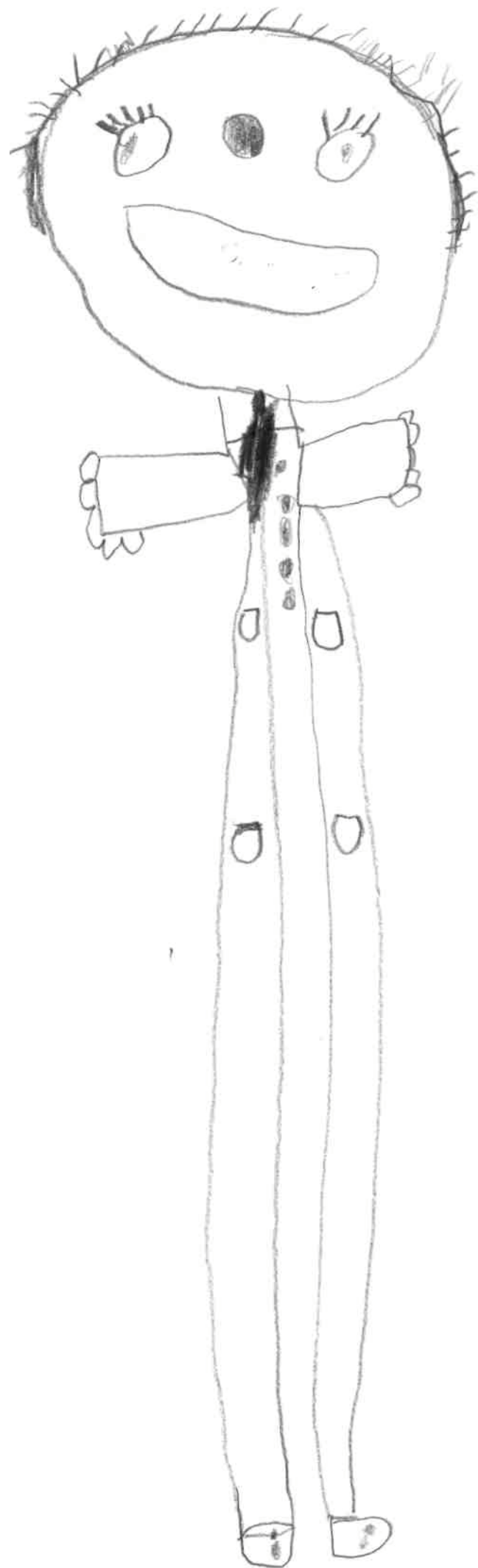

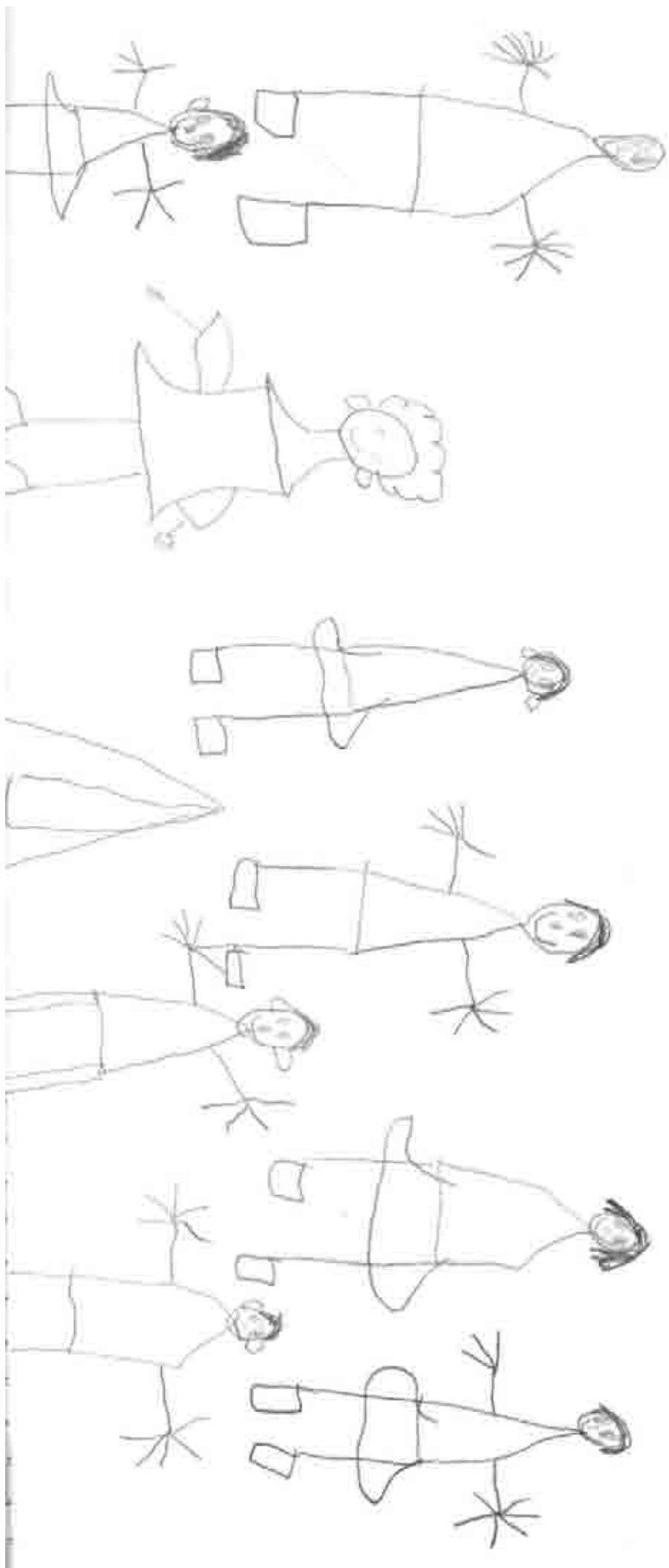

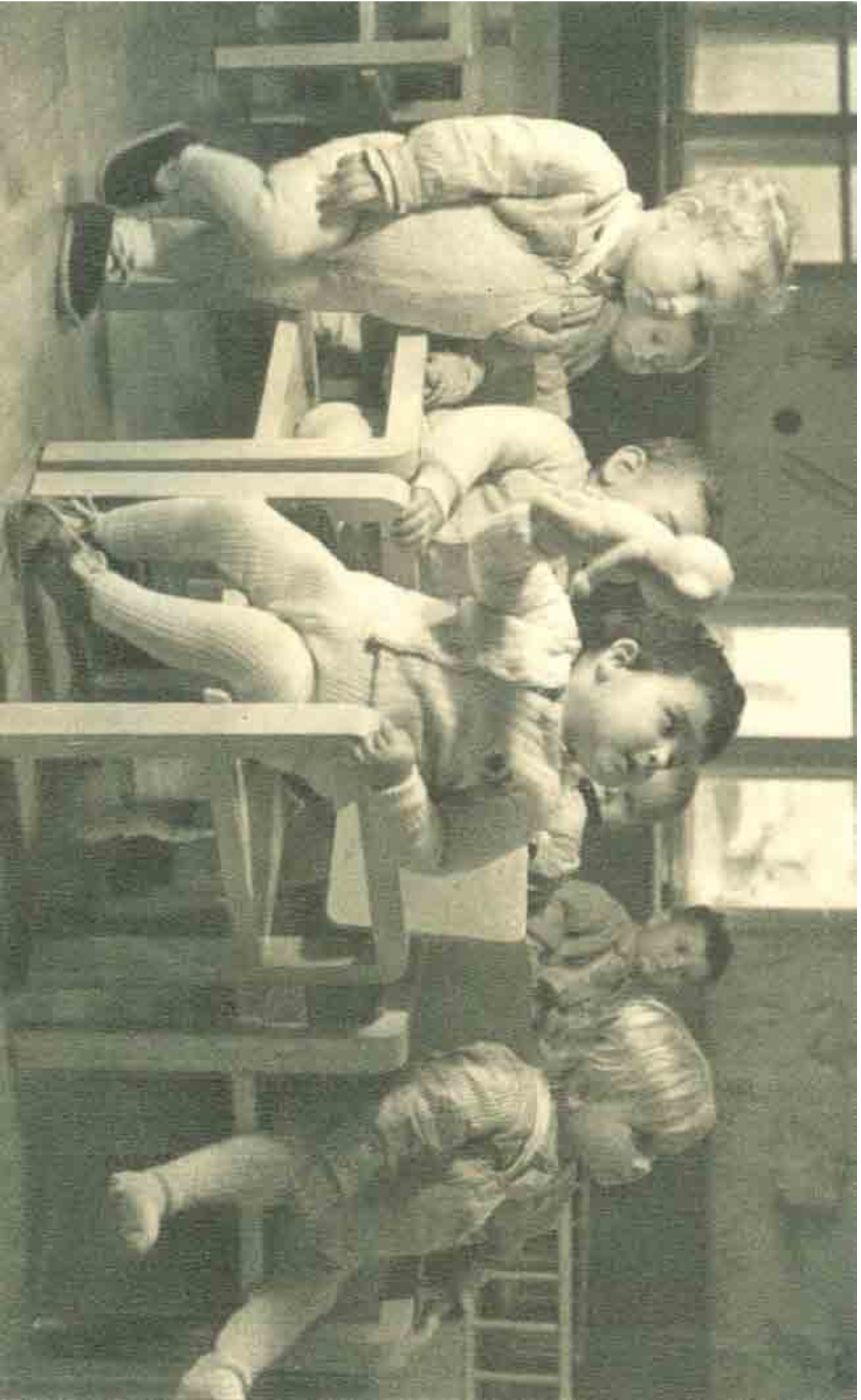

follik
CELTE

